

117 Dromend aan de waterkant

Zondagmiddag, 22 september 2019. Het is al weer de tweede herfstdag, maar dat is niet meer dan astronomische statistiek. Want toen we vroeg in de middag op onze bank op Kranenburg zaten, konden we ons koesteren in een heerlijke nazomerzon – de rode en witte waterlelies lagen loom te wiegen in de nauwelijks rimpelende vijver. Was het zo ook in 1898? Zat de dichter Frederik van Eeden toen wellicht ook bij een rivier van een begraafplaats, zag hij wat wij zagen? Hij schreef:

*Ik heb de witte water-lelie lief,
daar die zo blank is en zo stil haar kroon
uitplooit in 't licht.*

*Rijzend uit donker-koelen vijvergrond,
heeft zij het licht gevonden en ontsloot
toen blij het gouden hart.*

*Nu rust zij peinzend op het watervlak
en wenst niet meer...*

Thuisgekomen is het niet anders. De zon heeft blijkbaar op ons gewacht, nog even en dan verdwijnt hij achter de grachtenhuizen en bomen. We vinden op het terras aan de waterkant nog net een plek om de warmte van de zon op onze gezichten te voelen, onze ogen te sluiten, even weg te dromen.

Vanaf het water in de stadsgracht klinken stemmen, vrolijke stemmen van meisjes, jonge vrouwen. Ze staan op een sup board en bewegen zich met een paddle over het water, gestoken in zomerse kleding, sommigen in bikini. Ze lachen en hun gezichten glimmen in de warme zon. Ze hebben het zo druk met elkaar dat ze nauwelijks aan het suppen toekomen. Als ze vlak bij ons zijn, roept er één: 'Wat woont u hier mooi!' Een ander valt haar bij: 'Wat heeft u een mooie tuin!' Wij reageren en zo ontstaat een ontspannen gedachteswisseling. Op deze zomerse herfstdag trekt het jeugdige, goede leven aan ons voorbij en wij mogen daarvan genieten, dromend aan de waterkant – ooit waren ook wij zo jong.

Ook een enkele rondvaartboot laat zich zien. Soms bijna helemaal verstopt onder een heel groot dekzeil zitten oude(re) mensen, vrijwel allemaal met hun rug naar de wal-kant – alsof ze vooral gericht zijn op zichzelf en elkaar. De schipper van dienst vertelt over het moois dat te zien valt, maar er lijkt weinig oor en oog voor te zijn.

Het is deze middag druk op het water. Velen grijpen nog even hun kans, wie weet is het de laatste warme dag van het jaar. Soms trekt een veel te grote en foielelijke boot met een veel te grote snelheid een spoor van witschuimend boegwater, dat langs de walkant omhoog klotst. Dat komt door een buitenboordmotor die suggereert dat een woeste zee bedwongen moet worden. De schipper kijkt stoer voor zich uit, anderen in de boot lijken verveeld in de verte te staren – ach, wie weet waarvan zij dromen...

Kleinere sloepen, bevolkt met mannen en vrouwen die noch jong noch oud zijn, laveren tussen al het andere waterverkeer door. Het valt op dat geen elektronische herrie wordt veroorzaakt. De meeste mensen keuvelen wat en kijken rond. Ook vanuit deze boten en bootjes worden we soms aangesproken: "Gaat u al gauw verhuizen?" Ik wacht op het moment waarop iemand vraagt: "Bent u al gauw toe aan een bejaarden-appartement?"

Toen ik – nog heel jong, nog geen puber – met ‘broertje’ Anne over de Wilhelminasingel liep, langs het Van Nahuysplein en de Sassenpoort, wisten we: dit hier is niet voor ‘ons soort mensen’. Enkele jaren later hielp ik met mijn vriend Gerrit Westerink in de viswinkel (in de Luttekestraat) van zijn moeder (waarvan dochter Marry en ik nu schoonzus en zwager zijn). Ik bracht telefonisch bestelde vis rond, ook bij – in mijn beeld – zeer welgestelde families op het Van Nahuysplein. Soms mocht ik binnenkomen – een grote hal, granieten vloer, het rook er anders. Wat een deftigheid, het vervulde me met ontzag. Nu wonen wij daar zelf en dromen we op een zomerse herfstdag op het terras aan de stadsgracht van het goede leven dat ons ten deel is gevallen.

Maar ik weet – er is ook een andere kant. Het kan niet anders, er komen ook mensen voorbij die verlangen naar een ander huis, een andere wijk, mensen die al jaren op de wachtlijst staan voor een sociale woning, mensen die geen hypotheek kunnen krijgen. En ze zijn er, wijken waarin de achterstand toeneemt, waar bewoners het gevoel hebben dat ze niet (meer) zijn aangehaakt bij de vooruitgang, wijken waar (geluids)overlast aan de orde van de dag is, waar de geur van criminaliteit heerst. Ik heb het in mijn jeugd volop meegemaakt: in het voorste deel van onze straat kon je beter niet komen; als we in bed lagen liepen lallende mannen zwalkend langs ons huis, vechtpartijen ontbraken niet. Ook in onze buurt stonden huizen waarin niet meer te wonen viel. Zestig jaar later komen óók jongeren bij ons door de gracht voor wie het levensperspectief verslechtert. De sociale stijging is voor deze jongeren moeilijker geworden. Niet zelden krijgen ze pas betekenis als ze in de criminaliteit gaan – van licht naar zwaar.

Dromend aan de waterkant voel ik weer de koorts die zovelen in de jaren '70 voelden: de droom van meer kansen voor iedereen, een rechtvaardiger verdeling van welvaart, kennis en macht. Maar wat gebeurde? De wereld werd voor velen niet zoals we toen droomden en zo werd het zaad voor het hedendaagse populisme wellicht tóen gezaaid. En ik begrijp het van de mensen, die ervaren dat ze niet mee kunnen of mogen in de hausse van welvaart waarin velen van ons – wij in elk geval – wél mogen leven.

Dromend in de zon op ons terras aan de waterkant, wonend in een huis dat niet voor ‘ons soort mensen’ was bedoeld, komen aan het begin van de herfst die indrukwekkende regels van Rilke onweerstaanbaar in mijn hoofd naar boven:

Wer jetzt kein Haus hat, baut sich keines mehr.
Wer jetzt allein ist, wird es lange bleiben,
wird wachen, lesen, lange Briefe schreiben
und wird in den Alleen hin und her
unruhig wandern, wenn die Blätter treiben.

Van de grote psychiater/psycholoog Carl Jung zijn de woorden: *Wie naar binnen kijkt, wordt zich bewust. Wie naar buiten kijkt, droomt.* Het eerste is noodzakelijk, het tweede mag: dromen op de begraafplaats Kranenburg waar lelies peinzend niet meer wensen, dromen aan de waterkant bij ons heerlijk huis. Als ik het daar maar niet bij laat!

1. *De waterlelie* - Frederik van Eeden, in *Enkele verzen*, 1898 (de schrijfwijze – waaronder de verschillende schrijfwijzen van het woord *waterlelie* – is van Van Eeden)

2. Het laatste vers uit het wunderschone gedicht *Herbsttag* van Rainer Maria Rilke (1875-1926)

1. *Traumerei* uit *Kinderszenen* van Robert Schumann. Oorspronkelijk voor piano, nu in een bewerking voor cello en piano. [Hier](#) gespeeld door Mischa Maisky, cello en Pavel Gililov, piano.

2. *Auf dem Wasser zu singen*, lied van Franz Schubert. Wat een zomerse vrolijkheid! [hier](#) de beroemde bariton Dietrich Fischer-Dieskau. Maar eerlijk gezegd vind ik de volgende koorbewerking van dirigent Martien Hovestad nog veel mooier: [het Zwols Vocaal Ensemble](#) zingt.